

Montreal - Kanada



LE T HÉÂTRE
DU X nouveau
M MONDE

PRAHA - BRNO 1971

Pod záštitou ministerstva zahraničních věcí KANADY
a ministerstva kultury ČSR

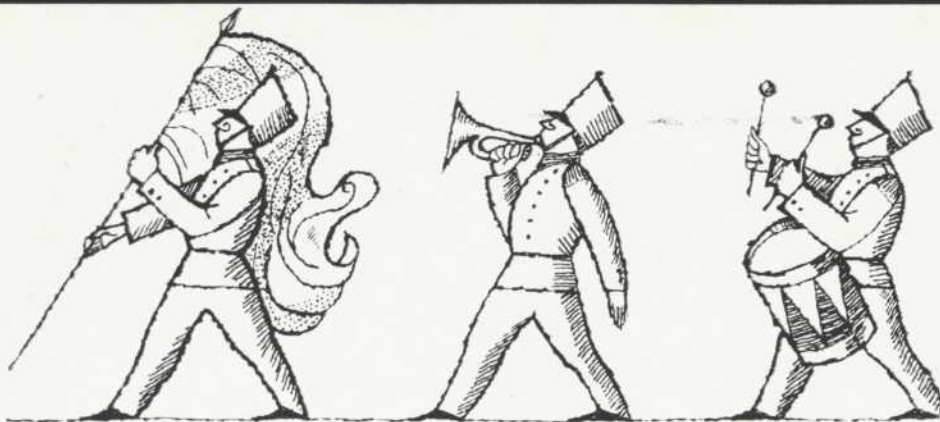
DĚJINY DIVADLA NOVÉHO SVĚTA

Historie DNS se započala před dvaceti lety, kdy dva mladí herci z Quebecu zjistili, že francouzská Kanada nemá žádný profesionální divadelní soubor. Proto se Jean Gascon a Jean-Louis Roux rozhodli založit soubor, který nazvali Divadlem Nového světa.

K uvedení na scénu si nejprve zvolili LAKOMCE; premiéra se konala 9. října 1951 v Montrealu a tímto datem počíná slavná éra divadla. Molière přinesl souboru štěstí, a proto uvádí hned příští sezónu TARTUFFA, dříve než se pouští do modernějších autorů: Čechova (RACEK), Claudela (VÝMĚNA), Pirandella (KAŽDÝ MÁ SVOU PRAVDU). Kromě zahraničních autorů se dostávají ke slovu i quebečtí dramaturgové: Langevin (OKO LIDU), Dubé (ČAS ŠERÍKŮ), Grandmont (PAŘÍŽSKÁ KAŠNA).

Přes veškeré oblize si DNS nejen vydobylo přízeň a věrnost kanadského publika, nýbrž si rovněž zasloužilo velmi příznivou zahraniční kritiku. poprvé v Paříži, v roce 1955, se třemi Molièrovými fraškami (SVATBA Z PRINUCENÍ, SGANARELLE a ŽÁRLIVOST HUDLAŘE); potom v roce 1958 v Novém Yorku a v Paříži se ZDRAVÝM NEMOCNÝM a s divadelní hrou ČAS ŠERÍKŮ od quebeckého autora Marcela Dubé; konečně v roce 1965 v Londýně, s dalším quebeckým kusem KLONDYKE od Jacques Languiranda a se ŠKOLOU ŽEN.

Jean-Louis Roux, který dnes řídí DNS, a jeho spolupracovníci, se postarali o to, že jejich divadlo je nejlepší v celé frankofonní Americe přesto, že jejich soubor nikdy nebyl stálým souborem (herci byli vždy angažováni pouze na jednu hru). Tento soubor disponuje nejmodernějšími technickými prostředky. Každoročně uvádí na scéně divadla Port-Royal na Náměstí Umění, v němž sídlí od roku 1967, šest až sedm divadelních her, které představují 210 představení, jimž přihlíží přibližně 140.000 diváků.

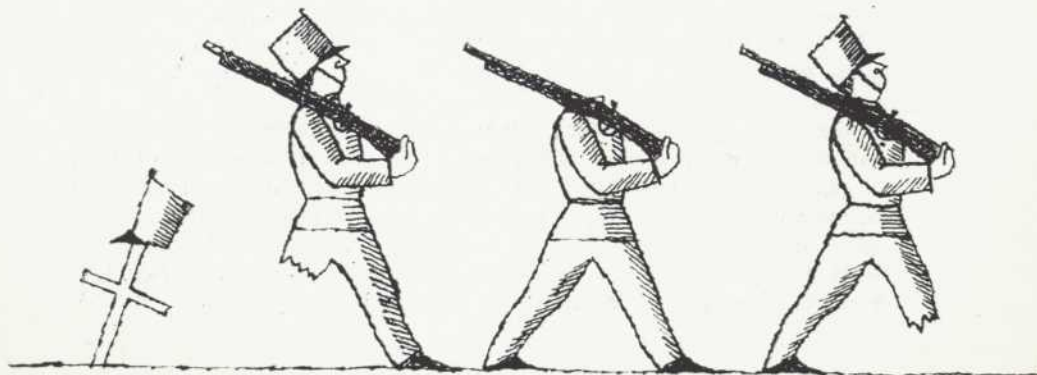


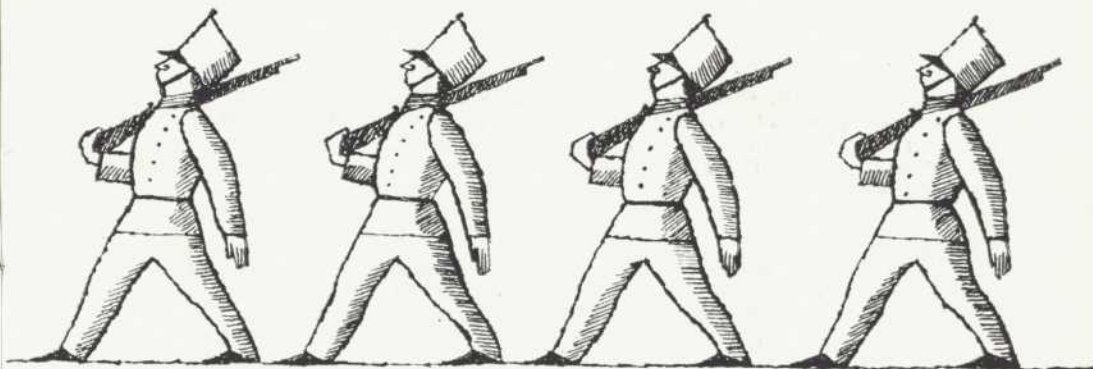
ROCH CARRIER: VÁLKU, ANO PANE!

Aby bylo lze porozumět hře „Válku, ano pane!“, je třeba znát kus kanadských dějin. Kanada byla objevena a kolonizována Francouzi a později, v roce 1760, přechází pod nadvládu Anglie. Potomci Francouzů se nikdy nesmířili s touto porážkou a podařilo se jim uchovat si svou vlastní kulturu v kontextu Severní Ameriky. Anglická moc, zejména pro obyvatele odlehlých končin na venkově, byla vzdálená: málo se jich týkala. Vzhledem k tomu, že země je nesmírně rozlehlá, obě skupiny mohly klidně žít ve vzájemné neznalosti.

Toto zjištění pomáhá k tomu, aby bylo možno pochopit postoj francouzských Kanadčanů k oběma velkým světovým konfliktům. Přesto, že značný počet francouzských Kanadčanů byl ve válce a bděle sloužil v armádě, během obou válečných konfliktů došlo k silnému opozičnímu hnutí proti válce. Skutečnost, že byli tak vzdáleni od světových konfliktů, a že tudíž měli velmi málo bezprostředních zájmů, způsobilo, že francouzští Kanadčané nepochopili vždy povahu hodnot, jež byly ohroženy.

I když je hra umístěna do historie francouzské Kanady, užívá tohoto prostředí pouze k tomu, aby pojednávala na všeobecné téma — o odporu k válce. Jelikož je tento námět zpracován mladým francouzským Kanadčanem, není divu, že čerpal látku k příběhu z událostí, které se udály v jeho zemi. Avšak hra zůstává dramatickým výmyslem; nejde zde ani o historickou hru, ani o studii zvyků francouzských Kanadčanů. Jde o divadelní kus širších rozměrů, zabývající se všeobecným námětem a popisující postoj ubohých lidí, kteří jsou posedlí strachem z historických pohrom jako je válka.





Tato hra se dělí na čtyři části.

PRVNÍ DÍL

Válka, přestože se bojuje daleko v zámoří, zneklidňuje život obyvatel jedné vesničky.

I. scéna —

Voják je zabít ve válce, za zpěvu slavné písně z francouzsko-kanadského folkloru — **Zbloudilý Kanadčan.**

II. scéna —

Jeden z obyvatel vesnice opouští lítostivě svou ženu, aby se odebral k odvodu. Vždyť přece hlasoval proti vládě, která nařizuje odvody. Mnohem raději by zůstal u své ženy a chodil na hon na zajíce. Jeho žena mu připomíná, že jiný obyvatel vesnice, Corriveau, odešel do války s úsměvem na rtech. Manžel však namítá, že Corriveau odcházel s úsměvem, protože armáda poskytuje vojákům pivo zdarma.

III. scéna —

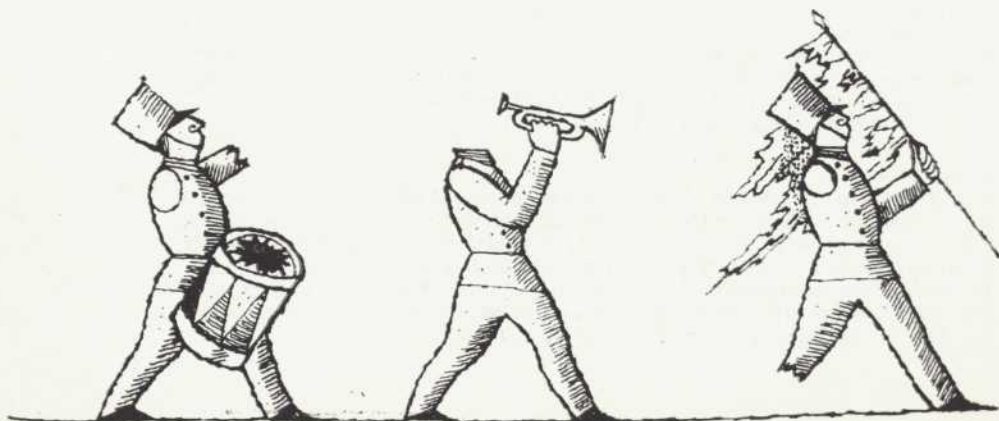
Scéna z války.

IV. scéna —

Jiný vesničan se zmrzačí, aby nemusel jít na frontu, kde, jak se obává, by přišel o život.

V. scéna —

Dítě najde uříznutou ruku a hraje s ní hokej, jako kdyby to byla hokejka. Tuto krutost, kterou vesničané vyčítají válce, mají nevědomky oni sami v sobě.



VI. scéna —

Odehrává se v hotelu, v Mollyině pokoji, ve kterém se nachází francouzský Kanaďan Bérubé. Molly je holka pro vojáky. Bérubé jí vysvětluje, že když už musí prodělavat válku po anglicku — jazyku to vojska — že chce alespoň se milovat po francouzsku. Ale ve chvíli, kdy leze do postele, probudí se jeho katolické svědomí a aby nespáchal hřích, rozhodne se, že s Molly ožení.

VII. scéna —

Vesničan Corriveau spatří na bitevním poli, v přestávce mezi střelbou černého vojáka. Se směšnou jistotou bělocha mu Corriveau říká: „Jsi černoch a chodil jsi na universitu. Pak se nedivím, že je válka.“ Uvidíme, jak Corriveau hrdinně umírá. Zasažil ho granát ve chvíli, kdy vykonával lidskou potřebu.

DRUHÝ DÍL

Děj tohoto druhého dílu se začíná rozvíjet poté, co vojáci kanadské armády přivezli mrtvého hrdinu Corriveaua zpět do jeho rodné vesnice.

Scéna I. —

Arsen připravuje vepřové hody, které se budou konat během doby, po kterou bude držena stráž u Corriveauova těla. Vesničané, jsouce si jisti Corriveauovou převahou a nadřazeností, si mezi sebou povídají, že byl tento voják zákeřně přepaden. Dávají najevo, co pro ně válka znamená: bitvu mezi velkými a malými tohoto světa.

Scéna II. —

Dítě Philibert kleje v přítomnosti svého otce, který je potrestán, neboť se obává, že Bůh sešle nejhorší pohromu na ty, jež berou boží jméno nadarmo. Potom dojde k názoru, že jeho syn je již dost starý, aby se dozvěděl, jakých zvrhlostí se nacisti dopouštějí na ženách. Syn se optá, zda Corriveau páchal také takové zločiny. Ne, odpovídá otec, protože naši vojáci jsou dobří. Ale nejdůležitější otázka, kterou se zaměstnává synova mysl, je, že by chtěl vědět, kde se vlastně ta válka odehrává.

Scéna III. —

Chlapeček Philibert má velmi naspěch, aby rychle vyrostl a mohl jít tak daleko, co je válka a umřel možná jako Corriveau.

Scéna IV. —

Jedna z žen žije se dvěma muži: s milencem, kterého si opatřila, zatímco její muž byl ve válce, a se svým manželem, který dezertoval. Poněvadž touží po něžnostech, zavolá si milence k sobě, tento však je tak pohnut Corriveauovou smrtí, že se nedokáže v tu chvíli milovat. Žena si tedy pozve svého manžela. Před okny prochází pohřební průvod. Pohled na tento průvod žene oba k tomu, aby se pomilovali.

Scéna V. —

Vojáci přinášejí rakev do domu Corriveauových. Anglicky mluvící vojáci se nemožou dohodnout s Corriveauovými, kteří mluví pouze francouzsky. Vojáci se domnívají, že si spletli dům a chtějí opět rakev vynést. Molly se dostavila sama. Poslouží jako tlumočnicka. Matka chce otevřít rakev, aby se přesvědčila, v jakém stavu je její syn. Seržant jí v tom brání. Zůstává jen útěcha v modlitbách. Matka má vidění. Vidí svého syna v nebi, jako svatého, neboť „bomby smývají hříchy vojáků“.

Scéna VI. —

Vesničané přicházejí, aby strávili noc u Corriveauovy rakve. Všichni se obávají, aby Mollyiny modlitby, která je Angličanka a protestantského vyznání, neublížily katoliku Corriveauovi. Otec Corriveau vyhrabal lahve s ovocným vínem, které byly uschovány celých dvacet let. Víno léčí smutek.

Scéna VII. —

Náhle se objevuje Bérubé, který se shání po své ženě. Dosud neví, že jeho přítel Corriveau zemřel. Vypráví, že ho Molly opustila poté, co na ní žádal, aby se s ním milovala ve sněhu. Potom hovoří k zesnulému Corriveauovi: „Proč jsi jím daroval svůj život?“ ptá se. „Byli jsme si bližší než dva bratři, ale ty jsi mrtev... a já chci žít.“

Scéna VIII. —

Další vesničané přicházejí. Josef s uříznutou paží se zajímá spíš o jídlo, zejména o výtečnou vepřovou paštiku, než o pohnutí obou starců. Víno stoupá do hlavy, a tak se začne hovořit o metafyzice: Existuje Bůh? Někteří o tom naprosto nepochybují. Jeden z mužů, zvaný Hubený, o tom není tak zcela přesvědčen, protože kdyby existoval Bůh, nestrpěl by, aby byla válka. Konec konců — říká, „jestli Corriveau viděl Boha, nechť zvedne ruku!“ Zármutek otce Corriveaua propukne naplno. Vzpomíná na odchod svého syna do války. Tehdy se syn vrátil domů až skoro k ránu, po noci strávené pitím a rvačkami. Otec mu řekl, aby se vrátil ke svým kumpánům a vyhodil ho z domu. Syn souhlasil s odchodem, ale do války. „Jestliže se nevrátím,“ řekl, „vzpomeň si, že jsi to byl ty, který jsi mne tam poslal“.

Scéna IX. —

Aby otce Corriveaua vyvedl z jeho zármutku a přivedl ho na jiné myšlenky, jeden z vesničanů se dá do vyprávění oplzlé historky o děvčeti z města, které se pokouší podojit krávu. Nakonec prohlásí, že to byla oblíbená historka Corriveaua mladšího.

Scéna X. —

Zatímco se vesničané válejí smíchy, objevuje se místní duchovní, který přináší svým věrným farníkům útěchu od Boha. Radí, aby se všichni odevzdali svému osudu, přičemž vykládá, že matka se stává teprve pravou matkou, když její děti vstoupí na nebesa. To je pochopitelně příliš slabá útěcha tváří v tvář smrti. Hubený se bouří proti těmto zbytečným slovům a prohlašuje, že přes všechno neštěstí na světě, je třeba mít odvalu se smát, aby si člověk uchoval dobré zdraví a mohl tak čelit zlu.

Scéna XI. —

Matka Corriveauová si náhle vzpomene, že jí seržant při příchodu předal dopis, který si zapomněla přečíst pod vlivem návalu bolesti. Je to dopis od syna. Píše o tom, že by potřeboval vlněné ponožky, pak o svých sestřích, ale hlavně o tom, že mu byla udělena medaile. Vesničané začnou zpívat píseň vítězství na počest zesnulého hrdiny.

Přestávka

TŘETÍ DÍL

Vesničané se stavěli doposud jednohlasně proti násilí, které se děje ve válce. Nyní však začínají být tímto násilím opojeni. A nakonec vypukne válka ve vesnici, sice v zmenšeném měřítku, ale podobná té, která znepráťeluje národy v Evropě.

Scéna I. —

Jedna vesničanka, jejíž manžel odešel do války, se objeví s pláčem u Corriveauových. Vykládá, že ať dělá co chce, pořád vidí svého manžela na místě Corriveaua v rakvi a vyčítá si, že sama nutila manžela, aby uposlechl vládní výzvy a dostavil se k odvodu.

Scéna II. —

Molly slibuje svému manželovi, že od této chvíle veškerá její láska bude patřit jemu. Ale nemůže se ubránit pomyšlení, že Corriveau ji možná byl navštívit v jejím pokoji a že se s ní miloval. Myslí si, že kdyby všichni muži spali jako její manžel, nebylo by válek. „Spánek“, říká, „to je mír.“

Scéna III. —

Jedna z dívek rodiny Corriveau, novicka v klášteře, se dostavila do domu, aby se modlila před rakví svého bratra. Avšak jedno ustanovení jejího řádu jí zakazuje, aby vstoupila do otcovského domu. Opakujíc si zásady své doktriny, ptá se: „Kdo je mrtev, kdo je živ?“

Scéna IV. —

Arsen živými gesty vysvětluje, že má ještě dalšího nádherného vepře na prodej. Přitom nešikovně zavadí o jiného vesničana, jehož zraní. Je nadšen tou nádhernou krví a myslí si v duchu, jak to musí být krásné ve válce, když má člověk před sebou nepřítel a může ho pozorovat, jak mu před očima vykrvácí. Lituje toho, že ve válce se vojáci zabíjejí, aniž by se viděli umřít. Jelikož nemá o vedení války ani ponětí vypráví, že vojáci střílí po nepříteli z velké dálky, protože z toho mají strach. Říká: „Jenom nacisti se netřesou strachy.“

Scéna V. —

Voják Bérubé se probudil a zaslechl tato slova.

Scéna VI. —

Jsa vzteky bez sebe, začne děsně klít a umyslí si, že ukáže Arsenovi, co to ve skutečnosti je život vojáka. Nepřemáhaje své pohrdání, zavede Arsen na před zrcadlo. Donutí ho ke smíchu a vzápětí mu dá vycítit krutost smíchu mezitím co vojáci umírají v blátě. Provádí s ním různé brutální úkony, které připomínají válečné dění. Pak mu dá uniformu... Až doposud nečinně přihlížející angličtí vojáci nemohou dále trpět tento nepořádek a donutí všechny přítomné, aby opustili dům rodiny Corriveau.

Scéna VII. —

Přes tuto urážku jim Corriveauovi nabízejí jídlo a pití a omlouvají jejich chování tím, že Angličané nemají správné náboženství.

Scéna VIII. —

Tato scéna se odehrává v angličtině. Vojáci shledávají, že pokrmy francouzských Kanaďanů jsou znamenité, že jejich ženy jsou přitažlivé a seržant sám připouští, že kdyby se stalo jemu to, co Corriveauovým, nedovede si představit, jak obrovský by byl jeho zármutek. Pravděpodobně by ne-reagoval jinak než francouzští Kanaďané.

Scéna IX. —

Před rakví svého syna staří Corriveauovi vzpomínají na den svého sňatku, na dětství jejich dětí, na mládí syna; myslí na svou rodinu, roztroušenou po celé zemi a na své další syny, kteří odešli do války a střílí po nepříteli, aniž by věděli, že jejich bratr je mrtev. „Proč,“ ptá se otec Corriveau, „nechá Bůh rodit děti, aby je pak nechal naráz skosit válkou?“ Jeho žena mu radí, aby se smířil s osudem. Otec tedy odchází do stodoly, aby tam pokračoval v rouhání.

Scéna X. —

Dezertér Jindřich, manžel jedné vesničanky, se nemůže dále skrývat. Nemůže vydržet, nemá stání, protože se cítí pronásledován Corriveauem i v rakvi, cítí ho dýchat za svými zády; myslí, že ho Corriveau chce pokousat jako pes. Jindřich se brání s puškou v ruce a poněvadž se bojí zůstat o samotě, vydá se k domu Corriveauových přes nebezpečí, že bude zatčen.

Scéna XI. —

Vypukne válka. Jsouce vystrnaděni z domu Corriveauových, vesničané se vracejí, aby se znovu zmocnili domu a svého mrtvého hrdiny. Dochází k výměně nadávek, potom ran, strhne se šarvátka. Bérubé, voják francouzsko-kanadského původu, se vrhá přirozeně na Angličany, ale seržant ho zakřikne, a Bérubé, jsa zvyklý poslouchat vojenské příkazy, se vrhá na své pokrevné bratry. Jeden anglický voják je zabit Jindřichem. Vesničané brání Jindřicha proti hněvu anglického seržanta.

Scéna XII. —

Co lze nyní dále dělat, než se modlit za oba mrtvé? Bérubé se chce modlit za Corriveaua. Avšak vesničané odmítají, aby zrádce, který se bil proti nim, se modlil s nimi. Bérubé se tedy pokouší přidat ke skupině Angličanů, kteří zase nechtějí, aby se s nimi modlil katolík. „Odříkávejmež modlitby, které může Bůh vyslyšet“, říká seržant anglicky.

ČTVRTÝ DÍL

Bliží se hodina pohřbu nazítří ráno.

Scéna I. —

Arsen, obchodník s prasaty, je rovněž povoláním hrobník. Společně se synem Philibertem hloubí jámu na hrob Corriveauovou smrtí se zlepšily Arsenovy obchody. Philibert je však smutný, protože se jeho otec nechal pokořit vojákem Bérubé. Aby navázal se svým synem přerušovanou konverzací, Arsen vyvolává vzpomínky z Philibertova dětství. Tehdy spolu také kopali hroby a Arsen vždycky nechal Philiberta na dně jámy, aby se potěšil tím, když dítě volalo o pomoc. Philibert položí otázku: „Jsem mužem?“ Arsen odpoví kladně. A v té chvíli syn vyskočí se zaklením z jámy a oznamuje otci, že se rozhodl pro **svobodný** život, pro odchod do války. „Můžeš se tu pohřbit sám“, říká svému otci.

Scéna II. —

Všichni vesničané kráčejí za rakví Corriveaua na hřbitov, kde je očekává farář se svým kázáním. Dokazuje, že válka je trest, který Bůh ukládá zemím ve staré Evropě za to, že tamější lidé nevěří tomu, co hlásají kněží. Ujišťuje, že Bůh sešle rovněž válku na tyto vesničany, jestliže budou pokračovat v hřešení. Prstem ukazuje na jednotlivé hříšníky, kterým se dostane takového potrestání, zejména na ženy, které odmítají děti, seslané jim Bohem. Konečně se obrací na ztřeštěnou mládež, aby si vzala příklad z Corriveaua: dostane se do nebe, protože hájil náboženství proti nacistům.

Scéna III. —

Vesničané postávají nad hrobem. Otec Corriveau praví k svému synovi: „Vidíš, teď si můžeme povídat, aniž bychom si vzájemně nadávali“. Hrobník uzavírá: „Válka není tak vzdálená, jak jsem si myslel; propukla i zde, ve vesnici.“

Vojáci kanadské armády cestou na nádraží, odkud se znovu vydají na smrt, procházejí řadami pohřebního průvodu. Jedni pohlédnou na druhé a zdá se, že si všichni uvědomují nesmyslnost a zbytečnost obětování lidí ve „velké válce“ právě tak jako byla zbytečná oběť „malé války“ ve vesnici.

ROCH CARRIER: VÁLKU, ANO PANE!

Režie	Albert Millaire
Výprava a kostýmy	Mark Negin
Písňe	Gabriel Charpentier

Zbloudilý voják	Pierre Curzi
Josefina	Elisabeth Lesieur
Amélie	Monique Joly
Napoleon	Bernard Lapierre-Assiniwi
Pan Josef	Edgar Fruitier
Molly	Suzanne Grossmann
Bérubé	Jean Perraud
Harami	Errol Slue
Corriveau mladší	Jacques Thisdale
Philibert	Jean Besre
Hubený	Jacques Galipeau
Arsen	Guy L'Ecuyer
Jindřich	Jacques Thisdale
Artur	Pascal Rollin
Corriveau starší	Roger Garand
Matka Corriveauová	Lucille Cousineau
Seržant	
Voják 1	David Wells
Voják 2	Pierre Curzi
Paní Josefová	Denise Proulx
Farář	Bernard Lapierre-Assiniwi
Esmalda	Monique Miller

Le THÉÂTRE DU NOUVEAU MONDE je subvencováno Uměleckou radou Kanady, ministerstvem kultury quebecké provincie a Uměleckou radou metropolitního kraje Montrealu. Divadlo je členem kanadského střediska Mezinárodního divadelního ústavu (ITI)

**PRA
GO
KON
CERT**

PAD TMM 1971.00.00X